A KÖVEK KÖZÖTT...

Kanadában már szeptember elején beköszönt az ősz. Maholnap lehull az utolsó falevél is. A nagy munkanapoknak vége s akár tele, akár üres a csür: mindenki jól tudja, hogy többet várnia ebben az évben nem igen lehet. Az erdei munka ki tudja mikor kezdődik s a gyárak, bányák már alig vesznek fel embert a télire. Az épitkezéseket bármikor megakaszthatja a fagy s jövő tavaszig legtöbb kanadai magyar abból a reménykedésből él, amit az idei rossz év még meghagyott

Akadnak bizonyára ismét sokan, akik megkezdik a hazátlanok vándorutján számolni a lépéseket, hogy utolsó centjük elkótyavetyélése után még elégedetlenebbül térjenek vissza eredeti kiindulóhelyükre és megátkozzák azt az órát, amikor otthagyták az otthoni kis falut, melyet akkortájt oly szüknek, hitványnak és jövő nélkülinek láttak, amikor Kanada végtelen „ingyen" mezőinek és a dollárokat bugyogó forrásoknak csalfa meseképe káprázott a szemük előtt.

Lesznek azonban megfontoltabb, előrelátóbb és kétségkivül a legrosszabb körülmények között is végeredményben több eredményre számító magyarok, akik — belátván a nehéz helyzetet — meghuzódnak ott, ahol erre legalkalmasabbnak látják a körülményeket és a lehető legkevesebbel beérve böjtölik ki a hosszu kanadai telet. Ma még nem lehet tudni, hogy hányan lesznek olyan szerencsések, akik télen is keresethez jutnak — de az máris előrelátható, hogy az arra szorulóknak fele sem fog kapni olyan munkát, amelyből szerettei vagy saját jövőjének előbbreviteléhez néhány dollárt félretehessen.

Pedig hány helyen van szükén a betevő falat, hány helyen kell fizetni uzsora-kamatot a jó kanadai kereset reményében otthon kikönyörgött kölcsön után?! Hány gondterhelt álmatlan éjszakájába kerül különösen az ujabb kanadások nagy részének, hogy miből él majd meg a télen a kis család?!

És hisszük, hogy még ezek közül a szerencsétlen körülmények közé eső magyarokból sem akad egy sem, aki fejét vesztve reménytelen bűnak adná a fejét. Hiszen Kanada nem őt üldözi sorscsapásaival, hanem magából a jelenlegi gazdasági helyzetből folyik mindez a nyomoruság, amelynek nyoma sem marad hirmondóul egy kedvezőbben alakuló esztendő beköszöntésekor. Tudjuk mi nagyon jól, hogy nehéz sors szegény emberként ütődni a kenyérért való tülekedés könyörtelenül véresre sebző kövei között, de összeszoritott fogakkal kell mind előbbre törtetnünk, ha végül is valahova akarunk érni.

S aki nem törődik azzal, hogy meg is sebzik a kövek az élet vándorutjain: az el is éri azt, amit megérdemel. Nem akarunk itt azokra a magyarokra mutatni, akiket tenyerén hordoz a sors, akik nemcsak sokat dolgoztak, hanem sokat is kerestek, de igenis emlékeztetni akarjuk a nincsteleneket, a szenvedőket és mindazokat, akik azt gondoják, hogy már nem birják az igát tovább: most a nehéz időkben dől el, hogy el tudjuk-e lesni az angoloktól a higgadtságot és egyuttal meg tudjuk-e tartani a hazulról hozott munkakedvet és takarékosságot, amitől legnagyobbrészt függ a mi sorsunk jobbrafordulása. Aki a levélhullató, reményüző őszi hangulat ellenére is helyén tartja a szivét: jövőbe csillogó, testet-lelket melengető gyémánt az a kivándorló élet kövei között, mely ki tudja várni a legkeményebb kanadai tél végét is.

Kisebbségek Keletkanadában

ITT NEM NYOMJÁK EL A KISEBBSÉGEKET, MINT AZ UTÓD ÁLLAMOKBAN, HANEM MEG BECSÜLIK ÉS KANADA LEGJOBB POLGÁRAIVÁ AVATTA ŐKET A BRIT TÜRELEM — A KELETI FRANCIA EGYETEMEK VEZETŐ SZEREPET JÁTSZANAK A DOMINIUM ÉLETÉBEN

IRTA: Dr. CZAKÓ ISTVÁN

Kanada városai közül Montreál a legnagyobb „nemzetiségi" központ. Nemcsak Kanada legnagyobb városa, de egyuttal angol és francia Kanadának is határállomása. 800,000 francia és 400,000 angol származásu kanadai lakja. Egykor a Dominium fővárosa volt; társadalmi kulturális, gazdasági jelentősége azonban azóta csökkent, mióta a roppant kiterjedésü Ottawa lett a hivatalos központja. Franciás jellegét épen ugy megőrizte, mint Kanada kis Párisa: Quebec, amely a természeti szépségekben oly gazdag francia tartománynak egyik legromantikusabb disze és büszkesége.

Montreálban még vegyes a nyelvhasználat. Quebecben azonban csak francia szót lehet hallani. Az angol nyelvnek leg feljebb a pályaudvarokon akadunk nyomára; egyébként minden üzlet- és nyomtatványfelirás francia. Mintha valahonnan a Szajna vagy a Loire mellől varázsolta volna ide a természet ezt a remekbe faragott miniatür francia fellegvárat, amelynek lakosai talán nem is tudják hogy egy más nyelvet beszélő birodalomnak „kisebbségei." A kanadai angolság okosan és türelmesen gondoskodik róla, hogy a Dominium legrégibbékessége: Quebec tartomány sohase veszitse el faji és nyelvi sajátosságokban oly jellegzetes karakterét, amelynek jótékony következménye oly amerikai különlegességgel csendül ki e két elem harmonikus együttműködéséből, mely az Egyesült Államok terjeszkedő politikája ellenében Kanada függetlenségének egyik legnagyobb biztositéka.

Csaknem minden esztendőben elkerül egy-egy francia származásu kanadai politikus vagy professzor a francia Sorbonne egyetemre, hogy az uj világ francia társadalmának viszonyairól az egykori anyaországnak beszámoljon. Tavaly Hon. R. Lemieux, a képviselőház Speakerje; az idén Mr. W. Caldwell, a montreáli hires Mc Gill Egyetem tudós filozófiai tanára számolt be Párizsban Kanada nyugodt és reményteljes fejlődésének utjairól. A teljesen francia nyelvü Laval Egyetem ősz rektora: Amadeé Gosselin is rendületlenül bizik a faji sajátságait megtartó francia elem eredményes fejlődésében, amely fejlődésnek a nagy multu katolikus egyetem egyik legbefolyásosabb biztositéka. Ennek a nagy harmóniának titka a brit türelmen kivül talán épen abban a körülményben keresendő, hogy ellentétben a szomszédos Egyesült Államok beolvasztó politikájával, Kanada kezdettől fogva megőrizte faji, nyelvi vallási és kulturális sajátosságait. Amit az Egyesült Államokban ugy hivnak, hogy „standardisation", vagyis a bevándorolt népelemek összeolvasztásának elősegitése, az itt ismeretlen fogalom. És talán épen ebben rejlik a két elem belső értéke, hogy sajátosságaik és társadalmi különállásuk éles elhatárolása mellett is biztositani képesek a Dominium egységét és ezzel az amerikai kontinens talán egyetlen „kisebbséggel" lakott területének politikai, gazdasági és kulturális harmóniáját.

Quebec hires jelszava, amely minden zászlóján, cimerén rajta áll: Je me souviens" (Emlékezem) pompásan jellemzi e kö zel két és félmilliós francia „kisebbség" tradicióját tiszteletét és francia multjához, történetéhez való megható ragaszkodását. Hogy a kanadai francia politikusok, professzorok évenként Párisba zarándokolnak s igy állandóan fenntartják a szellemi kapcsolatot az anyaország társadalmi rétegeivel: mind amellett tesz tanuságot, hogy a szellemi fejlődés és együttműködés utjait a francia metropólis szabályozza. London csak Ottawáig éreztetheti olykor-olykor hatását, Montreál és Quebec igazi bizalommal és vállvetett erőfeszitéssel munkálják a közös otthon, a brit korona legékesebb gyémántjának egységét és védelmét. A Confedaratio nagy miniszterelnökétől származik a hires mondás, hogy a brit lobogó védelmére egy francia kanadai fogja kilőni az utolsó puskagolyót. „The last cannon ball for the defence of the British flag in Canada will be fired by a French-Canadian" — mondotta Sir Wilfrid Laurier, Kanada Washingtonja, aki épen ugy tudta, mint utódai, hogy e két elem csak közös egyetértésse lesz képes előmozditani a Dominium boldogulását.

S ez a boldogulás talán valamivel több, mint Kanada kizárólagos belügye. Sőt még a brit birodalom egységénél is tulmenő, hatalmasabb érdekeket érint. Az egész amerikai kontinensnek mintegy szabályozója. Különösen azáltal, hogy a francia szellemi kapcsolatok révén igy sokszor kiegyensulyozza azokat az érdekellentéteket, amlyek az uj világrészt lakó angolszász és földközi tengermellék' népek kulturális érintkezése és szellemi fejlődése során felmerülnek. Kanada francia kulturája képviseli az uj világrészben a kontinentális európai civilizációt, amelynek előnyeit és áldásat az egész kontinens szellemi élete egyre jobban élvezi. Kanada francia kulturája az a jótékony összekötő kapocs az uj világ és Európa öreg nemzetei között, amely a konfliktusokat a minimumra redukálja. Cserébe a brit türelemért és gavallérszerü nemzetiségi politikáért,— francia Kanada egyetemei és szellemi életének sokoldalusága ma már társadalmi téren is egyre jobban vezető szerepet biztosit e történeti multban oly gazdag és gazdasági, valamint szellemi elhivatottságában oly reményteljes Dominiumnak, mely mintegy százezer magyarnak ad kenyeret és uj otthont.

Kanadában tehát nem ismérik a kisebbségi kérdést. Itt a nemzetiségi politika állomásait nem jelzik bezárt iskolák, elkobzott földbirtokok, kifosztott egyházak és a jogalkból kisemmizett védtelen milliónak földönfutóvá tétele, mint a Magyarországtól igazságtalanul elszakitott részeken. Az ottawai parlament két házában egész padsorokat töltenek meg a francia származásu törvényhozók. Legtekintélyesebb kormányférfiak francia anyanyelvüek. Közülük nem egy világhirü személyiség. Néhány évvel ezelőtt még a genfi Népszövetségnek is a francia-kanadai Dandurand volt az elnöke, aki jelenleg is mint Kanada képviselője nem egyszer emelte fel tekintélyes szavát az elnyomott kisebbségek érdekében. A quebeci törvényhozás termeiben jórészt francia szavak hangzanak el és az összes kanadai birósági itéleteket is két nyelven: angol és francia nyelven publikálják. Még a kanadai bélyegeken is ott van az angol felirás mellett a francia. És igy tovább. Szinte vég nélkül folytathatnánk a példák sorát.

Kanada büszkén elmondhatja ezek értelmében magáról, hogy Magyarországon kivül a földkerekségnek egyetlen országa, amely anélkül, hogy kisebbségei nek védelmét ujabb és ujabb görögtüzes szerződések garantálnák, a genfi Népszövetség szives „támogatásának" közbenjötte nélkül is, végrehajtja imponálóan türelmes és okos nemzetiségi politikáját.

PÉTER ASSZONY UTÁN NÉZ

IRTA: PÉCZELY JÓZSEF

Mikor Péter a katonaságtól hazavergődött, elhatározta, hogy asszony után néz. Egy feleségnek való asszony után, akinél nem azt vigyázza az ember, hogy milyen a két orcája, szeme, szája ... Nono! Nem szerető lesz az, hanem asszony, aki tesz-vesz az ember körül: főz, mos, takarit ... aki, ha ar ravaló, egészen odaér, ahová az ember!

Péter nézegette, formázgatta az eladókat. Szálalta, szemelgette, őket. Már ugy a magához valókat. Akinek se háza, se földje. Amazok között hiába is nézegetett volna.

Eleinte a templom előtt vigyázta az eladókat. Ugy ünnepnapon, amikor kinyalva, kiöltözködve pipiskednek a szent hajlékba. De hamarosan rájött, hogy ez nem érvényes. Itt beleválaszthat. A játszó se alkalmas. Az csak azt mutatja ki, hogy fürge-e a lány, nyelves-e vagy alamuszi. Ellenben kinn a határban napszámosi munka között: gyüjtés, marokverés, kapálás ... Csak az az igazi! Az nem hazudik!

Ugy intézte Péter a sort, hogy ő is oda-odaszegődött egy egy nagyobb csapathoz, ahol lányokat is fölfogadtak ... Ott aztán a két szemével láthatta ... Hát nem sok szivelős tapasztalatokat gyüjtött. Csak olyan munka volt az. Lány munka! Többet járt a szájuk, mint a kezük. Nem ugyan mindenkié egy formán, de aki neki adta volna magát egészen olyan egyse.

No, majd rátalálok, gondolta Péter. Egyszer csak rátalálok.

Rá is talált.

Egy délután hazafelé lépegetett a nyomásról. Általános munkája volt. Kolompért töltögetett. Szikes Gyurkának. (Annak is kár az a sok jó föld! Na mindegy!) Hamarabb bevégezte mint számitotta. Azt hitte, fölveszi az egész napot. De olyan vigan merült a kapája a porhanyó földbe, hogy maga is csodálkozott, amikor a végére ért. A napból még maradt három óra. Hát ezzel a három órával mit kezdjen. Más vállalt munkája nem volt. Ugy gondolta hát, hogy elfordul Pejrét felé. Egy kis varga betüvel következik haza. Arrafelé amugyis régen járt. Hát most megnézi az ottani földeket. Mit mutatnak?

Kapáját a vállára vetette s átvágott ugy a mesgye szélén Pejrét felé.

Utközben nézegette a táblákat. Itt-ott megállt s a földbe belehuzott a kapájával. Omlik-e? Egy-egy kapátlán tengerit feltöltött. Igy kellene. Igy ... Hogy miért is hanyagolja el a gazdája ...? Hiszen ez ugy várja már a kapát, mint a nagy beteg az orvost! Megcsóválta a fejét. Na, sok deresre való ember lakozik a föld hátán!

Amint kiért a pejréti dülőre, szétnézett. Hát szakasztott ilyen lehetett az a paradicsom, akiről a Biblia beszél! Akurát. Fák, füvek, cserjék, bokrok ... A tanyák körül egy-egy kis ligetes a végenemlátható vetések tengerében ... A tengeri már négy, öt sukkos ... A buza virágjában ... Amint a gyenge szellő végig borzalja a hátát, ugy hullámzik, mint a tó vize. Hajladozik, meg-megrezdül, illegeti magát a nap tüzésében. Érik ...

Péter állt egy helyben s hizlalta a lelkét.

Nagy Imre tanyája felől egy kis tarkaság mozgott kifelé a dülőre. Még nem lehetett kivenni a nagy messzeségből, hogy kiféle. Embe-e, asszony-e vagy valami gyerek? Jóformán csak a feje látszott, meg valami a hátán. Botra akasztott kosár, kendő, tarisznya? ... Egyik se. Inkább valami szerszám. Ásó, kapa vagy kasza. Az, mert néhanéha meg-megvillant rajt a napsugár ...

Egy kis negyedóra multával a lány odaért Péterhez. Mert lány volt. Csak ugy egy ingvállban, mint aki föl van hevülve a dologban, de nem kifáradva. Nem, mert a lány szaporán szedegette lábait. Még ugyan szaporán. Kis papucsai szintén taktust vertek a kitaposott ösvényen. A lány vállán kapa. A kapa feje ide-oda billegett aszerint, amint a lány csipője ide-oda ringott.

Péter vigyázta a lányt. Már messziről vigyázta. Na, nem ne kifordulva, hanem ugy oldalast Ni csak, ni! ... Mintha már látta volna vagy egyszer. Ugy rémlik, hogy látta. De hogy beszélt is volna vele ...? Talán a templom előtt vagy a játszón ...? Az is lehet, hogy napszámban. Nem. Napszámban nem. Arra emlékezne. Azoknak a nevelt is tudja. Mindenikét. Ez a lány .. Hm. Hogy nem gazdalány, az bizonyos. A ruhája mutatja. No meg a gazdalányok sokkal rátartibbak. Majd azok egy ingvállban, kapával ...? De hát akkor ki..? Pedig ismeri ... Ni most, hogy alig van nyolc-tiz lépésnyire, már mosolyog is. Szájaszéle kissé elferdül, fehér fogai kivillannak, szemei meg mint a tüzgolyók ... Ami igaz, az igaz. A szeme villogását már messziről látta. Hanem a szája Azt csak most vette észre. Ámbár lehet, hogy a szája csak akkor hasadt föl, amikor a közelébe ért. Bizonyosan azért, mert szégyenlős. Resztelli a csupasz lábát, nyakát, két gömbölyü karját, az ingen átütődő melleit. Egy legény előtt, aki igy messze kinn a határban kerül elibe. Egyes-egyedül, egymagában. Talán az ...

— Aggya Isten!

A lány köszönt.

Péter odafordult.

— Aggyon!

Aztán egy kis melegen adott szóval fölkérdezte:

— Hova?

— Haza.

— Haza?

— Hát!

S a lány csak csatt csatt ... Szedegette a lábait, csattogtatta a papucsa sarkait. Egy csepet ringatta a derekát, dereka után a vállait: de ugy ringatta, olyan valami csodásan, hogy Péternek szinte-szinte utána rándult a dereka, válla ...

— Hol voltál?

A lány ugy a vállán át:

— Kapálni.

De a lány nem állt meg. Csendesitette ugyan a lépteit, de nem állt meg. Csak ugy félig visszafordulva mondta:

— Sietek.

— Mér ...?

— Mer dolgom van otthon.

— Hát ne siess annyira no, — indult meg Péter a lány után magam is hazafelé tartok.

A lány megállt. Bevárta Pétert.

Péter azt mondta:

— Té is kapálni voltál?

— Kapálni.

— Hol?

— Itt az ángyoméknál ...

Péter megnyujtotta a nyakát Hm. Hát akkor e mégse ..?! Ha az ángyának földje ... Akkor e mégse ...

A lány azonban ezt a ködöt szétfujta.

— Egy kis paszulyföldet segitettem bekapálni. A kukoricákat végibe vetették, amit Nagy Imrétől birnak felesbe. Öt lánc mindössze ...

Péter fölrántotta a szemöldökeit:

— Te kapáltad be?

A néném ...

Péter visszanézett.

— Hát a nénéd ...?

— A Rozi ...?

Péter ráhagyta.

— Az.

— Ő megvárja a Mihályt ... De nekem haza kell sietni, mert az idős beteg .

— Beteg?

— Kihütötte magát, oszt erősen kahol ...

— A' hiba.

— Az.

Vagy száz lépést haladtak szótlanul. Ezalatt Péter egyre azon törte a fejét, hogy ugyan ki lehet ez a lány ...? Kérdezni nem akarta. Hátha rájön magától ... Nem bizott ugyan benne, de mégis ... Csak szebben jönne az ki, ha már mint ismerős ...

Ugy oldalról szemszögletezgette a lányt. Jó állásu, azt már az első szemvetésre megállapitotta. Növésben is ... Válla, háta ... Főként a csipői. De a két karja is! Pedig nem lehet több tizennyolcnál. Legfölebb tizenkilenc. Huszat még nem ütötte el. Akkor ismerné ... Hát persze, azért nem tudja, hogy kicsoda, mert azalatt cseperedett föl, mig ő oda katonáskodott. A lány azonban őt ismerheti. A kisebb mindig ismeri a nagyobbat. Ez még iskolás lehetett akkor, amikor ő már legény volt. Az olyan csitri lány meg már ismeri a legényeket. Hát őt is ...

Péternek még akkor nem ütődöttr az eszébe, hogy ez a találkozás belejátszódhatik az ő életébe. Nem. Hiszen azt se tudta, kicsoda, micsoda? Annyit ugyan látott, hogy a lány formás, nem idegenkedő, hányaveti, huzódozó. Aztán dolgos is, mert kapa a vállán ... Ámbár az még nem szentirás. Ellenben az is igaz, hogy egy kapa sok mindent beszélhet a gazdájáról.

Péter szeme éppen a lány kapáján révedezett. Munkás egy kapa. Kopottas, fényes ...

— A te kapád ez?

— Mér ...?

— Csak.

A lány bólintott:

— Az enyém.